

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ANTONIN ARTAUD

YAŞAYAN MUMYA

METİNLER

Çeviren
YAŞAR GÜNEÇ

YABA

YABA YAYINLARI : 59

Dünya Yazınından Çeviri Kitaplar : 14

ISBN 975 - 386 - 025 - 0

- 1. Basım, Nisan 1995
- Kapak düzeni : D. Pıranlı, Iskender Yalçın
- Kapak basım : Zirve Ofset
- Dizgi, basım, cilt : San Matbaacılık
Tel : 311 98 19 — ANKARA
- (c) Yaba

YABA YAYINLARI, Tuna Cad. 11/31 Yenışehir/ANKARA

Tel : (0 - 312) 438 08 50 Fax : (0 - 312) 316 64 00

Kısa yazışma adresi : P.K. 404 06043 Ulus/ANKARA

Antonin Artaud YAŞAYAN MUMYA

metinler

Çeviren
YAŞAR GÜNEÇ

YABA YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

<i>Artaud: Yaşayan Mumya</i>	7
<i>İntihar Üzerine</i>	21
<i>Mektup</i>	27
<i>Bağlı Mumya</i>	31
<i>Mumyaya Çağrı</i>	32
<i>Mumyanın Mektubu</i>	33
<i>Etin Durumu</i>	39
<i>Sinirölçer</i>	45
<i>Ağaç</i>	54
<i>Ses Camları</i>	55
<i>Öldüren Kan</i>	57
<i>Sırtımdaki Bıçak Yarası</i>	65

ARTAUD : YAŞAYAN MUMYA

Fransız yazarı, tiyatrocu ve sinemacı Antonin Artaud, 1896 yılında Marsilya'da doğdu, 1948 yılında Ivry-sur-Seine'de öldü. Akıl hastaneleriyle tanışıklığı, gençlik yıllarında başlar. 1922'de Charles Dullin'in tiyatro topluluğuna katıldı. 1924 ile 1926 yılları arasında, gerçeküstücü akıma bağlı yapıtlar üretti. İki arkadaşıyla birlikte 1927'de Alfred Jarry Tiyatrosu'nu kurdu. 1931'de seyrettiği Bali tiyatrosunun ve genelde Doğu tiyatrosunun, Batıdakiinden farklı olarak, hareketlere, dekora ve kılığa ağırlık vermesinden etkilenen Artaud, tiyatrodaki metnin ve konuşmanın egemenliğine son verme savıyla, 1932 yılında, «Vahşet Tiyatrosu» diye adlandırdığı tiyatro türüne ilişkin ilk bildirisini yayımladı. (Bu konuda 1935 yılına dek yazdığı metinler, «Théâtre et son Double: Tiyatro ve İkizi» adıyla 1938'de kitap halinde basılacaktı.) 1936 Yılında Meksika'ya gidip Tarahumara kıızılderililerinin dinsel yaşamını inceledi. 1937'de İrlanda'ya yolculuğa çıkışından on beş gün önce «Les Nouvelles Révélationes de l'Etre» adlı

yapıtını, kendi adını gizli tutarak yayımladı. İrlanda'dan dönünce, devlet güçleri tarafından yakalanıp Sotteville - lès - Rouem'deki akıl hastanesine kapatıldı; on yıl kadar süren bu kapatılma, Rodez'deki akıl hastanesinde son buldu. Artaud'nun Rodez'de yazdığı mektuplar (Lettres de Rodez), dostlarının uğraşları sonucunda, 1946 yılında kitaplaştırıldı.

Bazıları kendisinin ölümünden sonra yayımlanan yapıtları arasında, şunlar da önemlidir: «Le Pèse - Nerfs» (1925), «L'Ombilic des Limbes» (1925), «Artaud le Momo» (1947), «Van Gogh» (1947), «Ci - gît» (1948).

«Antonin Artaud'nun öyküsü, varlık olmayı seçmemiş, ve var olurken kendi bedenini de seçmemiş bir adamın öyküsüdür; bir gün bu adam, kendi sözcüklerini de seçemediğini açıkladı.»⁽¹⁾

Bazı özellikleriyle Varoluşçulara yakın olan Artaud, kendi bedenini kendi yaratmak istemesiyle onlardan ayrılır; onların ulaşmayı amaçladığı yerden daha öteye gitmek ister.

Artaud, şiirlerini yayımlamak istemeyen Jacques Rivière'e yazdığı mektuplarda, kendisinin akılcı hasta olduğunu, bu yüzden aklını ve dilini iyi kullanamadığını belirtiyor; yalnız akılsal değil, bedensel de olan bu hastalığının, kendi varlığının özünden kaynaklandığını vurguluyor :

«Korkunç bir akıl hastalığı kıvrandırıyor beni. Düşünme yeteneğim, tüm aşamalar la beni terketti. Düşünme aşamasından, düşüncenin sözcüklerle dış-

(1) «Antonin Artaud» adlı incelemesinde, Georges Charbonnier'nin değerlendirmesi (1980, Seghers).

laştırılması aşamasına kadar. Sözcükler, tümce yapıları, düşünme sürecinin yönlendirilmesi, zihnin en basit tepkileri; tüm bu alanlarda, sürekli olarak düşünsel varlığımı yakalamaya çalışıyorum. İşte bundan dolayı, bir biçimi, bir yapıyı ele geçirmeyi başardığımda, bunu, isterse daha son biçimini almamış olsun, hemen sabitleştiriyorum, düşüncelerimi kaçırmaya korkusuyla... Yüzüme vurmuş olduğunuz, sözdizimi ve anlatım aksaklıklarımın ben de farkındayım, bunu yadsımıyorum. Anımsayın: Bu konuda hiçbir itirazım olmadı. Bunlar, düşüncemin bulanık derinliğinin dışa vurduğu şeylerdir. Yine de seviniyorum ki bu bulanıklığın yerini, bazan başıma belâ olan o mutlak yokluk almıyor temelli olarak.» (5 Haziran 1923).

«Şiirlerimin yapısındaki bu dağınıklık, bu biçim bozuklukları, düşüncemdeki çarpılmalar; bütün bunları, deneyim eksikliğine, kullandığım araca egemen olamayışına, *zihinsel durumumun geriliğine* bağlamak gerekir; ruhun temelden çöküşüne, aklımın büyük ölçüde ama geçici olarak uğradığı erozyona, gelişmemin somut kazançlarını bir an için elimden kaçırmış olmama, düşünce öğelerimin aşırı ölçüde birbirinden kopukluğuna bağlıdır bunlar.

«Demek ki aklımı yıkıma uğratan bir etken var; beni, olabileceğim şey olmaktan alakoyuyor ve beni, diyebilirim ki, ertelenmiş bırakıyor.» (29 Ocak 1924).

«Şiirlerimdeki kopuklukların ben de farkındayım; esinlenmeyle ilgili bu kopukluklar, kendimi bir nesne üzerinde yoğunlaştırma konusunda, çare bulunmaz güçsüzlüğümden kaynaklanmaktadır. Fizyolojik bir zayıflık bu; nesnelerin çevresinde sinirsel

güçümüzün yoğunlaşmasının ürünü olan ve bizim hep birlikte ruh diye adlandırdığımız tözle ilgili bir zayıflık. Ama bu zayıflık, bütün bir dönemin [çağın] sıkıntısıdır. Örneğin: Tristan Tzara, André Breton, Pierre Reverdy. Ama onlar, onların ruhları, fizyolojik olarak hasta değildir, töze ilişkin bir rahatsızlık değil onlarınki, başka bir şeyle ilgilidir, *düşünme biçiminin ötesinde* bir rahatsızlıkları yoktur; peki nereden geliyor bu rahatsızlık, çağın havasından mı, havada dalgalanan bir mucizeden mi, olağanüstü ve kozmik bir kötülükten mi, ya da yeni bir dünyanın bulunmasından mı, yoksa gerçekliğin gerçek bir genişlemesinden mi? Benim acılarım, onlarınki gibi yalnız düşünmeyle ilgili değil; etimden de, ruhumdan da derdim var benim. Edebiyatın belirleyici özelliği haline gelen, nesnelere uyum sağlayamama, ben de, yaşama uyum sağlayamama biçimini almıştır. Diyebilirim ki ben, gerçekten, bu dünyada varlık olamadım; bu, yalnızca zihinle ilgili bir durum değildir... Nasılsam öyle görünmeyi yeğlerim, varlık olmayışım, kökümünden koparılmışlığım... Benim gerçek bir hastalığının olduğuna okuyucular inanmalıdır, çağa özgü bir durumun benim için de geçerli olduğuna değil; öyle bir hastalık ki, varlığın özünde ve bunun dile getirilmesinde kendini göstermekte, yaşamın tümünü kapsamaktadır.

«Öyle bir hastalık ki, ruhun en derindeki gerçekliğini etkilemekte, bunun dışı vurulma biçimlerini de çürütmektedir. Var oluşun zehiri. Tam bir *inme*. Sözlerinizi, anılarınızı elinizden alan, aklınızı sizden söken bir hastalık.» (25 Mayıs 1924).

Artaud, aklını ve dilini kullanmasına, üstün ve kötü bir gücün engel olduğunu belirtiyor (bu mektuplardan birinde) :

«(Benim yetersizliklerim) canlı köklerdir; sıkıntının kökleridir yaşamın yüreğinde; ama yaşamın karmaşıklığını taşıyamıyorlar; temellerinden sarsılan bir ruhun kozmik fısıltısı duyulmuyor bunlarda... tam da ruh, kendi zenginliklerini, bulgularını, aldığı esini düzgün bir yapıya kavuşturmaya hazırlandığı sırada, tam da bunun ortaya çıkacağı anda, üstün ve kötü bir irade saldırıyor ruhun üzerine yağ yağ gibi, sözcük - imge bütünlüğüne saldırıyor, duyu kümesinin üzerine saldırıyor ve beni, yaşamın tam kapısının önünde, çırpınır halde bırakıyor.» (6 Haziran 1924).

Sanatçının yapıtlarını incelersek bu kötü gücün tanrı olduğunu söyleyebiliriz. Bu güç (etken), kendisinin «olabileceği şey olmasını» engellemektedir.

Akılca ve bedence hasta olduğunu belirten Artaud, daha sonraki yıllarda yazdığı yapıtlarında, tüm insanların akıllarının ve bedenlerinin hasta olduğunu ve dönüştürülmesi gerektiğini söylemiştir. Değerlerin evrensel değil, bireysel olmasını savunmuştur :

«Bilimlerin tümü de insanlar için tehlikelidir; bunlar, kendi varlığım üzerine edinebileceğim dolaysız bilgidен daha üstün olamazlar. Bende var olan her şeyin tek yargıcı benim.» ⁽²⁾

(2) Uyuşturucularla İlgili Yasayı Yazan Beyefendiye Mektup, 1925.

Herkesin evreni ayrı olmalıdır;
«İşte, düşünme yetisi konusunda düşündüklerim :

«KESİNLİKLE, ESİN VARDIR.

«Gerçekliğin yeniden, ama değiştirilmiş, dönüş-
türülmüş olarak - peki nasıl?? - bulunacağı fosforlu
bir nokta vardır, şeylerin büyüğü biçimde kullanıla-
cağı bir nokta. Hem ben, zihinsel havataşlarının var-
lığına, bireysel evrendoğumlarının gerçekleşeceğine
inanıyorum.»⁽³⁾

Kendi çıkmazını insanlığın genel çıkmazı olarak
gören ve bunu tanrıya bağlayan Artaud için gerçek-
lik, yaşam, varoluş, kendisinin acılarının kaynağı-
dır :

«Çektiğim korkunç acı, yaşamdan geliyor. Be-
nim erişebileceğim hiçbir durum yok. Kesin olan şu
ki ben, uzun zamandır ölüyüm, çoktan intihar etmi-
şim. İntihar ettirildim, demek istiyorum..... Ölüm
açlık duymuyorum, varlık olmamaya açlık duyuyo-
rum.»⁽⁴⁾

Artaud, içinde taşıdığı boşluğa (hiçliğe) karış-
mak ister. Boşluk ve hiçlikten anladığı şudur :

«İnsan, kendi hiçliğinin tadına varabilseydi, ken-
di hiçliğinde dinlenebilseydi; bu hiçlik, herhangi bir
varoluş biçimi olmasın, ama tam bir ölüm de olma-
sın.»

(3) *Le Pèse - Nerfs*, 1925.

(4) *La Révolution Surréaliste* dergisinin 15 Ocak 1925 tarihli
sayısında, bir soruşturmaya yanıt.

«Artık varlık olmamak, artık herhangi bir şeyde var olmamak, öylesine güçtür»⁽⁵⁾

Acaba Artaud, ölümsüzleşmek, tanrılaşmak mı istiyor? Bir bedene sahip olduğu halde ölümsüz sayılan İsa'yla mı özdeşleşiyor?

«Uzun zamandır Boşluğu hissediyordum, ama kendimi Boşluğa fırlatmaya yanaşmıyordum.

«Gevşemiş, uyuşmuştum, çevremde gördüğüm her şey gibi.

«O zamanlar, dünyayı reddettiğime inanıyordum, şimdiyse biliyorum Boşluğu reddetmiş olduğumu.

«Çünkü biliyorum bu dünyanın olmadığını, üstelik nasıl olmadığını.

«Bugüne dek acısını çektiğim şey, Boşluğu reddetmiş olmamdı.

«Çoktandır bende olan Boşluğu.»⁽⁶⁾

Artaud, yaratılmış olmak istemedi, yaratıcının elinden kaçtı. Kendisini ana - babasına bağlayan göbek kordonunu kesti kopardı :

«Ben, Antonin Artaud, kendimin oğluyum,

«kendimin babası, kendimin anası

« ve ben'im»⁽⁷⁾

«ama ben olağan koşullarda var olmadım

«dölyatağının kapılarından geçmedim bu dünyaya

«doğuşum, dehşetli bir çabalamaydı

«korkunç bir savaş

«adsız bir günah.

(5) Le Pèse Nerfs, 1925.

(6) Les Nouvelles Révélation de l'Être, 1937.

(7) Ol - gît, 1948.

«yüzdüm bir irin ırmağında
«ki yoktu daha önce,
«birden oluşmuş, tüm hızıyla bana doğru akmıştı
«geçmemi engellemek için
«ve açık saçık
«bedeni

«bu insanlığın, yeniden üzerime kapamak iste-
mişti yarasının ağzını).

«o sırada bedenim, yeni oluşmuş,
«hiçbir şeyi gereksinmiyordu, hiç kimseyi,
«azıcık zaman yalnızca,
«varlık olmak için »⁽⁹⁾

Artaud'ya göre, bedenin organları, gerçekliğin
yapılandırılmasına elverişli değildir :

«beden, bedendir
«kendine yeterlidir
«organlara gereksinmesi yoktur,
«beden, organlardan oluşmuş bir yapı değildir
«organik yapılar, bedenın yıkımıdır
«olan biten her şey, hiçbir organın aracılığı
olmadan gerçekleşir
«her organ, bir asalaktır
«asalaklarla ilgili bir işlevi vardır
«orada var olmaması gereken bir varlığı
yaşatmak için.

«Gerçeklik, daha yapılandırılmamıştır, çünkü in-
san bedeninde bu iş için gerekli olan organlar daha
oluşturulmamış ve yerlerine konmamıştır.»⁽⁹⁾

(8) Artaud'nun ölümünden sonra, 84 Dergisinin özel sayı-
sında yayımlandı (1948).

(9), (10) Aynı metin.

Bundan çıkan sonuç, gerçekliğin yapılandırılması için bedenın yeniden yapılandırılmasının zorunlu olduğudur :

«Vahşet tiyatrosu, [organları] yerine koyma işlemini gerçekleştirmek ve pıhtılaşmış hiçlikten başka bir şey olmayan bu mikroplar dünyasını, insan bedeninin yeni bir dansıyla bozguna uğratmak üzere yaratıldı.»

«Vahşet tiyatrosu, gözkapaklarını karşılıklı olarak dirseklerle, dizkapaklarıyla, uyluklarla ve ayak parmaklarıyla birlikte ve görülen her şeyle birlikte dans ettirmeyi amaçlar.» (10)

Burada kol ve bacak kemiklerine büyük işlev yüklenmektedir; Artaud'nun öngördüğü insan, bir tür mumyadır ya da zombi.

«Bedenin kötü yapılmış olduğu anlaşıldığına göre, değiştirilmesi kaçınılmazdır; tiyatro, bu değiştirmeyi gerçekleştirmekle yükümlüdür.» (11)

«Gerçek tiyatro her zaman bana, tehlikeli ve dehşetli bir eylem olarak görünmüştür.

.....

«Söz konusu ettiğim eylem, insan bedeninin, organları ve tüm maddesel özellikleri bakımından gerçek bir dönüşüme uğratılmasına yöneliktir.» (12)

Kendi bedenini böylece dönüştürme yoluyla tanrının yazgısını bozmak, yaşamı sürdürme aracı olan organlardan, cinsellikten, akıldan kurtulmak... Cin-

(11) Aliéner l'Acteur (1948 yılında L'Arbalète'in 13. sayısında yayımlandı.)

(12) Le Théâtre et la Science (L'Arbalète'in aynı sayısında.)

sellighin yok edilmesi gerektiğini öne süren Artaud, tanrıyla işbirliği yapıp kendisini, isteği dışında dünyaya getiren ana rahmini mi suçluyor, ana rahmine geri dönmek mi istiyor?

«Bir yolu bulundu Tanrıyı ortaya çıkarmanın,
«Onu mikrop saçarken suçüstü yakalamanın.
«Yani onu yüreğinden çivilemeli
«insanlarca en sevilen yerinden,
«mikrop saçan cinsellik biçimine bürünmüşken,
«insanlığa, şimdiki gibi tetanoz bulaştırmak,
«onu baştan çıkarmak istediği zaman büründüğü
«çürütücü vahşetin kötülükle biçimlenmiş
görüntüsü içinde.

«.....

«—Ne demek istiyorsunuz bay Artaud?

«—Demek istiyorum ki, bu soytarıdan
kurtulmayı
«kesinlikle sağlayacak bir yol buldum; hiç
kimse artık

«Tanrıya inanmazsa, herkes gittikçe daha kesin
«biçimde insana inanacak.

«Demek ki zamanı geldi, insanı iğdiş etmeye
«karar vermenin.

«—Nasıl olacak bu?

« Nasıl olacak?

«tam bir delisiniz siz

«zincirlik deli.

«—Onu, yeni bir beden yapısına kavuşturmak
üzere,

«bir kez daha, ama son olarak ameliyat

«masasına yatırmalı.

«Onu yeni bir beden yapısına kavuşturmak üzere.

«İnsan hastadır, çünkü kötü yapılandırılmıştır.
«karar verilmeli artık onu soymaya, kazımak
için

«bedenini ölümüne kaşındıran mikrobu
tanrıyı
hem tanrıyı
hem de organlarını.

«İsterseniz zincire vurun beni
«ama bir organdan daha yararsız hiçbir şey
yoktur.

«İnsanı organsız bir beden haline getirdiğinizde
«Otomatik yapısından kurtarmış olacaksınız onu
«Gerçek özgürlüğe kavuşturacaksınız»⁽¹³⁾

Nietzsche'ye göre, tanrı ölmüştü; Artaud'ya göre ise, tanrı öldürülmeliydi. Nietzsche gibi Artaud'nun da «üstün insan» olmayı amaçladığı söylenebilir (farklı anlamlarda).

Artaud'ya göre akıl da, kendisinin ve tüm insanların ulaşması gereken yerin önündeki engellerden biridir :

«İnsan aklı, kavramların ortasında hastadır.»⁽¹⁴⁾

«Bir önermeden öbür önermeye geçerek sonuç çıkarmaktan yorgun düşen aklım, yeni, mutlak bir çekimgücünün çarklarına kapılmak istiyor. Bende yüce bir örgütlenme olacak bu, yalnızca Mantıksızlığın yasaları geçecek burada, yeni bir Anlam'ın ele geçirilişi kutlanacak.»⁽¹⁵⁾

«Akıldan vazgeçecek değilim; yalnızca, aklımı, yasaları ve organlarıyla, başka yere taşımak istiyorum»

(13) Pour en finir avec le Jugement de Dieu (Nyza dergisinin 1. sayısında, 1948).

(14), (15), (16) Manifeste en Langage Clair (1925).

rum... Kendimi düşlerin coşkusuna bırakıyorum; ama onlardan yeni yasalar çıkarmak için yapıyorum bunu. Çoğulluğu, zekâyı, kavrayıcı bakışı arıyorum yeniden, sayıklamalarda; saçmasapan kahinlikleri değil.» ⁽¹⁶⁾

Artaud'nun insanlık için öngördüğü akıl, mantığı dışlamaktadır ve bu aklın yasaları, düşlerden, sayıklamalardan çıkarılmalıdır.

Buna bağlı olarak dil de değişmelidir :

«Gerçek bir dil

«Anlaşılmazdır.» ⁽¹⁷⁾

«Dillerini ustalıkla kullananlar, sözcüklerin bir anlamı olduğunu sananlar, domuzdurlar.» ⁽¹⁸⁾

Artaud, edebiyatı da reddeder :

«Tüm metinler [écriture] domuzluktur.» ⁽¹⁹⁾

«Hem edebiyatla, hem Akılla tüm ilişkileri kesmek gerekir.» ⁽²⁰⁾

Hem dile, hem edebiyata, akıldan kaynaklandıkları gerekçesiyle, karşı çıkan Artaud, düşlerin, sayıklamaların içerdiği akıl(!) biçimine ve bundan kaynaklanan bir dile dayanılarak gerçeğin tanıtılabileceğini savunur :

«Başkalarının, ortaya yapıtlar çıkarmayı amaçlamasına karşı ben, aklımı göstermekten başka bir şey amaçlamıyorum.» ⁽²¹⁾

Sözkonusu akıl, kendisinin tanımladığı türden bir akıldır.

(17) Cl - gît, 1947.

(18), (19) Le Pèse Nerfs; 1925.

(20), (21) L'Ombilic des Limbes; 1925.

Bütün bu görüşleri yüzünden, devlet tarafından ve kendi deyimiyle «akıl polisleri» doktorlar tarafından deli damgasıyla hastanelere kapatılan Artaud, delilik konusunda, tarih boyunca filozofların ve sanatçıların yaptığı tartışmalara, zorunlu olarak katıldı ve deliliğin (in) savunmasını yaptı :

«Şunu kabul etmeliyiz ki, hemen hemen tüm pansiyonerleriniz [akıl hastanelerinde yatanlar. - çev.], yani resmî tanıma göre deliler, gerekçesiz olarak hapsedilmiş kişilerdir. Sayıklamanın, saçmalamanın özgürce gelişmesinin engellenmesine karşıyız; çünkü insanlığın tarih boyunca sürdürdüğü düşünme ve davranma biçimleri gibi bu da, hem olağandır, hem mantığa uygun. ⁽²²⁾ Toplumsallığa aykırı tepkilerin bastırılması, temelden yanlıştır, olanaksızdır ve onaylanamaz. Tüm bireysel eylemler, toplumsallığa aykırıdır. Deliler, toplumsallık diktatörünün kurban ettiği kimselerdir. İnsanın özü olan bireysellik adına isteğimiz şudur ki, duyarlılıkları yüzünden hapsedilmiş bu insanlar serbest bırakılsınlar; çünkü düşünen ve eylemde bulunan tüm insanları hapsedmeye yasaların zaten gücü yetmez.» ⁽²³⁾

Jean Paulhan, doktorlardan çok farklı düşünüyordu Antaud hakkında :

«Adını anımsayamadığım bir imparator, üç tane güneşin var olduğunu, ama bunlardan yalnız birincisinin görülebileceğini söylemişti. Ben kuşku duymuyorum ki Artaud, bunların ikincisini görmeyi başarmış bulunuyor.»

(22) Sağmalamak, doğal bir şeydir, demek istiyor.

(23) Artaud le Momo; 1947.

Antonin Artaud'nun yapıtları, Varoluşçuluk açısından, psikanaliz açısından, farklı okumalara açık, karmaşık metinlerdir.

Sınır tanımayan özgürlük...

Yalnız kendini ve toplumu değil, tüm doğayı değiştirecek güçte, üstün insan...

Artaud'nun önümüze koyduğu hedeflerdir bunlar.

Yaşar Günenç

İNTİHAR ÜZERİNE (1)

Kendimi öldürmeden önce bana varoluştan yana güven verilmesini isterim, ölümden kuşku duymamak isterim. Yaşam, benim gözümde, olguların belirginliğini ve akılda uyumlu biçimde birleşmelerini onaylamaktan öte bir şey değil. Ben, olguların toplanıp birleştiği zorunlu bir buluşma noktası gibi duymuyorum kendimi artık; şifalı ölüm, doğadan ayırarak iyileştiriyor bizi; ama ya ben, olgulara yol vermeyen acıların ürünüysem?

Ben kendimi öldürürsem bu, kendimi yıkmam için değil, ama kendimi yeniden oluşturmam için olacak; intihar, benim için, kendimi zorlu bir uğraşla yeniden ele geçirmemi, varlığımın içine baskın yapıp girmemi, belli belirsiz ilerleyen Tanrıdan önce davranmamı sağlayacak bir araçtır yalnızca. İntiharla kendi tasarımı yeniden doğaya uyguluyorum, ilk kez kendi irademle biçimlendiriyorum her şeyi. Bana uygun olmayan organlarımın koşullandırmasından kendimi kurtarıyorum; ve yaşam, bana düşünmem için verileni düşündüğüm saçma bir talih oyunu olmaktan çıkıyor. Yani kendim seçiyorum dü-

şüncemi, ve güçlerimin, eğilimlerimin, gerçeklerimin yönünü. Güzel ile çirkinin, iyi ile kötünün arasına yerleşiyorum. Askıda bırakıyorum kendimi; hiçbir yana eğilim göstermeden, yansız; iyilerin ve kötülerin kışkırtmalarının kurduğu dengenin kurbanıyım.

Çünkü yaşamın kendisi, bir çözüm değil; yaşam, seçilmiş, benimsenmiş, belirlenmiş hiçbir varoluş türüne sahip değil. Yaşam yalnızca, istekler ve olumsuz güçler dizisidir, tiksindirici bir rastlantıya bağlı koşullara göre amacına ulaşan ya da başarısızlığa uğrayan küçük karşıtlıklar dizisidir. Kötülük, her insana, eşit ölçüde verilmemiştir, deha da öyle, delilik de. Kötülük gibi, iyilik de, koşulların ve etkisini kimisinde çok, kimisinde az gösteren bir mayanın ürünüdür.

Yaratılmak ve yaşamak ve değiştirilemeyecek biçimde belirlenmiş varlığının en *akla gelmez* dallarına, en küçük ayrıntılarına dek kendini hissetmek, kesinlikle aşağılık bir durumdur. Aslında biz, ağaçtan başka bir şey değiliz ve olasıdır ki, benim soyumun ağacının bilmem hangi boğumunda, belirlenmiş bir günde kendimi öldüreceğimi yazılıdır.

İntihar özgürlüğü kavramı da, kesilmiş, bir ağaç gibi düşüyor. İntiharımın ne zamanını, ne yerini, ne de koşullarını ben yarattım. Onun kavramını bulan da ben değilim, koparılmayı duyabilecek miyim?

Belki o anda varlığım parçalanıp dağılır; ama ya bütünlüğünü korursa, sakatlanmış organlarım nasıl işleyecek, varlığı olanaksız hangi organlarımla gözlemleyeceğim bu kopmayı? Ölümü, bir sel gibi

duyuyorum üzerimde; gücünü bilemeyeceğim, apan-
sız sıçrayan bir yıldırım gibi. Tatlarla ve dolanıp
duran lâbirentlerle yüklü duyuyorum ölümü. Bunun
neresinde, benim varlığımın düşüncesi?

Ama işte Tanrı birdenbire bir yumruk gibi, ke-
sici bir ışık tırpanı gibi. Kendimi, yaşamdan kendi
irademle kopardım, yazgımı aşmak istedim!

Bu Tanrı, beni, istediği gibi kullandı, saçma
biçimde; beni canlı kıldı, yadsımaların yokluğunda,
benim atak yadsımalarımın yokluğunda, düşünülen
yaşamın, duyulan yaşamın en küçük kırıntılarını
bile yok etti bende. Yürüyen bir robot durumuna
indirgedi beni; ama öyle bir robot ki, bilinçsizliğinin
kırıldığını duyumsuyordu.

Ve işte ben, yaşamakta olduğumu göstermek
istedim, şeylerin çınlayan gerçekliğiyle birleştirmek
istedim kendimi, yazgımı parçalamak istedim.

Tanrı ne dedi buna?

Yaşamı hissetmiyordum; değer yargılarıyla il-
gili her kavramın dolaşımı, bende, kurumuş bir ır-
maktı. Yaşam, bir nesne, bir biçim değildi bende;
bir dizi mantık yürütmeydi yalnızca. Ama boşuna
işleyen, bir yere ulaştırmayan mantık yürütmelerdi
bunlar ve bende, irademin kesinleştiremediği «tas-
laklar» biçiminde kalıyorlardı.

Buradan intihar durumuna geçmem için de ben-
liğimin bana geri dönmesini beklemeliyim, varlığımın
tüm eklemlerini özgürce oynatabilmeliyim. Tanrı
beni, umutsuzluğun içine bıraktı, sanki ışıkları ba-
na ulaşan çıkmazlar burcunun ortasına bıraktı. Ben

artık ne ölebiliyorum, ne yaşayabiliyorum, ne de ölmü ya da yaşamı istememezlik edebiliyorum. İnsanların tümü de benim gibi ⁽²⁾

-
- (1) İntihar konusundaki bir soruşturmaya verilen bu yanıt, **le Disque Vert** dergisinin Ocak 1925 tarihli sayısında yayımlandı. — çev.
- (2) Yine intihar konusundaki bir soruşturmaya verilen ve **La Révolution Surréaliste** dergisinin 15 Ocak 1925 tarihli sayısında yayımlanan bir yanıtında Artaud, «gerçekliğin tümünden iğreniyorum» diyor. Bir yerde şunu söylüyor: «Çektiğimi korkunç acı, yaşamdan geliyor. Benim ulaşabileceğimi hiçbir durum yok. Kesin olan şu ki, ben uzun zamandır ölüyüm, çoktan intihar etmişim. İntihar ettirildim, anlamında... Ölüme açlık duymuyorum, Varlık olmamaya açlık duyuyorum.»

MEKTUP

Beyefendi,

İntihar düşüncesine bir yaklaşımda bulunmak amacıyla ağır tümcelerden oluşturduğum bir metni, daha önce size göndermiştim; ama bu metnin, söz-konusu amaca ulaştığı söylenemez. Aslında intiharı aklım almıyor. Yaşamdan, şeylerle bizim varlığımızın özünün bu çırkın ama önlenemez karışımı olan yaşamdan zor kullanarak kopmayı anlıyorum ama bu işin kendisi, bu kopuşun serüven yanı, çekmiyor beni.

Uzun zamandır ölüm, benim için bir değer taşıyor. Anlamıyorum, insanın bilinçli bir biçimde, kendinde neyi yıkabileceğini; kendi istemiyle ölse bile. Varlığımızın içine *Tanrı*'nın yaptığı baskındır söz konusu olan; işte bu varlığımızla kendi varlığını yıkmak sorunu çıkıyor karşımıza; Varlığımızla ilişkili bir şey var ve bu, varlığın maddesel yanının tümleyicisi durumundadır ama o öldü diye kendisi de ölmemektedir. Yaşamın bu altiltilmez egemenliği, doğanın bu yapışkanlığı, reflekslerin ve akıllamaz, gizli uzlaşmaların oyunuyla giriyor yaşamımızın özüne, olanak bırakmadan bizim girmemize. Hangi yönden kendime bakarsam bakayım anlıyorum ki

devinimlerimin hiçbirisi, düşüncelerimin hiçbirisi, benim değil.

Bir gecikmeyle hissediyorum yaşamı, umutsuzlukla farkediyorum ondan kopmadığımı.

Düşüncelerimi teker teker bırakmakla, daha şimdiden intihar ettim ben. Hiçliğin kendisinde bile, yıkılması gereken birçok şey var. *Ölmeye güvenmemin yanlış olacağını sanıyorum, ölmekten vazgeçiyorum. Ölümü bir serüven olarak algılamıyorum, öyle hissetmiyorum onu; ölmekte olduğumu hissediyorum, gösterişsiz, çatışmasız, sessiz bir ölümü; ama ağır ağır ve sürekli bir kopuş bu.*

Aklımın içine giren şeyden başkasını kavrayamıyorum. Ölüm, bin ürpertiden yalnızca bir tanesi; şeylerin belirsiz pençe vuruşlarından bir tanesi, benliğimin çeperlerinde. Bu şeylerin artık yaşanmaması kesinleşti: her şeyi yaşamış olduğumu hissediyorum; düşünmenin, hissetmenin, yaşamının kölesi olmaktan kendimi kurtarmak için ölüme başvuracak olurum...

Ama beni, ölümden en çok korkutan, Tanrıyla bu yakınlaşma değil, kendi içime geri dönüş değil, kendi özüme son kez girme zorunluluğudur.

Yaşamdan kendimi kurtaramam, *bir şey'den* kendimi kurtaramam.

Düşünme, hissetme, yaşama etkinliklerinin, Tanrıdan önce ortaya çıktığından emin olmalıyım; ancak o zaman intiharın bir anlamı olur.

Ama Tanrı, saçma ölüm, daha da korkunçlaşmış yaşam, çözülmez bir problemin üç bilinmeyenidir; intihar, bu probleme hiçbir çözüm getirmez.

Bana inanmanız, sizin iyiliğinizdir.

BAGLI MUMYA

Kapıyı arıyor, ölü göz
Çevrilmiş bu cesedin üzerine,
Ceset ki derisi yüzülmüş, yıkanmakta
Korkunç suskunluğunda senin bedeninin.

Yükselen gizemli hava, kesin
Sessizlik, senin bedeninin örtüsü,
Ve taşımaktan vazgeçmediğin ağaç
Ve bu ölüm, gittikçe ilerleyen.

—Bak nasıl işliyor iğler
Lifleri arasında kızıl yüreğin,
Bu koca yüreğin gök parlar içinde
Gizemli hava senin kemiklerini kuşattığında.

Dipteki katı görüntülerdir
Sen yürüdükçe ortaya çıkan,
Sonsuz yaşama yenik düşersin
Geçemezsin çünkü köprünün üzerinden.

MUMYA'YA ÇAĞRI

Burun delikleri, bir deri bir kemik
Açılan eşik, koyu karanlığına
Mutlak'ın, ve görüntüsü dudakların
Bir kepenk gibi sımsıkı kapadığın

Ve o gizemli hava, düşte içine sızdırılan
Seni kemiklerinden soyan yaşam tarafından,
Ve çiçekleri o sahte bakışın
Seni ışıkla buluşturan

Ey Mumya, içlerden oluşmuş bu eller
Sana iç organlarını geri vermek için,
Bu eller, korkunç gölgenin
Bir kuş biçimine büründüğü yer

Bütün bunlar, ölümün takıları
Sonu belirsiz bir törende,
Gölgelerin gevezeliği ve o hava
Senin iç organlarının kapkara yüzdüğü

Buradan kavuşurum ben sana
Kireçli yolundan toplardamarların
Senin gizemli havan, benim göreceğim cezanın
En acımasız, en gerçek tanığı.

MUMYANIN MEKTUBU

Kendini artık yaşamın içinde hissetmeyen bu et,
Sürçmekten artık kurtulamayan bu dil,
titreşimlerinin rotasını artık izleyemeyen bu ses
nasıl devineceğini artık unutmuş, kavrayacağı
yeri artık belirleyemeyen bu el,
çizgilerinde artık hiçbir anlamın biçimlenmediğı
bu beyin,

tüm bunlar, mummyamın diri etten oluşunu sağ-
lıyor ve tanrının önünde bir boşluk örneğı olarak
duruyor; doğmuş olmamın zcrunlu bir biçimde beni
bıraktığı boşluk bu.

Sanmayın ki yaşamım tamamlanmadı, ve san-
mayın ki ölümüm yarım kalmadı.

Maddesellik açısından, oluşmuş değilim; kıyı-
ma uğratılmış, tümlenmemiş etimle, aklımlı besle-
meyi artık başaramayan etimle.

Ruhsallık açısından, kendi kendimi yıkıma uğ-
ratıyorum; artık, yaşıyor sayılamam. Duyarlığım,
taşların düzeyinde, ve asalaklardan kurtulmasına az
kaldı, terkedilmiş şantiyelerin böceklerinden kurtul-
masına.

Ama bu ölüm, çok incelikli bir ölüm; benden doğan bu ölüm, etimin bir çeşit seyreltilmesi biçiminde gerçekleşiyor. Zekânın artık kanı yok. Kara basanların mürekkep balığı, tüm mürekkebini saldı, bu da aklın çıkış yollarını kapadı; bir kan ki bu, bıçağın ağzını tanımamış bir eti, damarlarına dek çürüttü.

Ama kanallarla dolu, bu seyreltilmiş yoğun olmayan etin tepesiyle en altı arasında, gizilgüç halinde bir ateş dolanıdır. Bir ışığın gittikçe parıltattığı korlar, yaşamı kendi çiçekleriyle birleştiriyor.

Yoğun gökkubbenin altında bir adı olan herşey, bir yüzü olan herşey — bir üfleyişin düğümü ve bir titreyişin ipliği olan her şey, bütün bunlar, bu ateşle birlikte dolanıyor ve karşı yönden aynı etin dalgaları geliyor; bu katı ama seyreltik ve bir gün kan seli gibi kabaran etin dalgaları.

Gördüğünüz mumya, biçimlerin 'kesiştği yerde kalakalmış bir mumya; her şeyden habersiz, bu yaşayan mumya, boşluğunun sınırlarını bilmiyor, ölümünün nabız atışlarından ürküyor.

Mumya, kendi iradesiyle boy verdi; yöresinde tüm gerçeklik deviniyor. Ve bilinç, bir düşman gibi, borçlu gücüüllüğünün tarlasında ilerliyor.

Bu mummyada bir et yıkımı var; zihinsel etinin karanlık sözlerinde, bu eti kovamayacak kadar güçsüzlük var. Bu mistik etin tüm damarlarında koşan bu düşünce, her sıçrayışıyla bir tür doğurma eyle-

minde bulunuyor ve bu yanlış hiçliğin ⁽¹⁾ ateşinde yok olup gidiyor.

Ah! bu düşünceyi besleyen baba olmak, bu doğuşun ve bu dünyanın çoğaltıcısı olmak, bütün sonuçlarına kadar.

Ama tüm bu et, yalnızca doğuşlardır ve yalnızca yokoluşlar, yalnızca yokoluşlar... Yokoluşlar.

(1) «hiçlik» anlamındaki «néant» sözcüğü, burada Antaud tarafından ikinci bir anlamda daha kullanılıyor olsa gerek: «doğan» («naitre»: doğmak eyleminde, uyudurma biçiminde türetilerek). İki anlamın da dikkate alınması, bizce, gereklidir. — çev.

ETİN DURUMU

Yaşamı düşünüyorum. Kurabileceğim tüm sistemlerden hiçbirisi, benim, yaşamını yeni baştan oluşturmaya uğraşan insan çılgınlığıma denk olamaz.

Bir sistem düşünüyorum; her insanın, maddesel yanı olan etiyle, yücelikleriyle, aklının tüm etkinlikleriyle yer alabileceği bir sistem.

Benim, her şeyden önce, gözönünde bulundurmam gereken şey, insanın akılalmaz büyüsidür, daha etkili bir anlatım olmadığından, insanın yaşam gücü diye nitелеmek zorunda kaldığım şeydir.

Beni kuşatan bu belirlenmemiş güçleri, bir gün aklım, onaylamaktan kaçınmayacak; bunlar, yüce düşüncenin yerini almalıdırlar, bu güçler ki haykırış biçiminde dışa vururlar. Zihinsel haykırışlar vardır; bunlar, ilğin duyarlılığından kaynaklanırlar. İşte budur benim et diye adlandırdığım. Düşüncemi yaşamımdan koparmıyorum. Dilimin her titreyişiyle yeniden dölüyorum düşüncemin yollarını etimde

Yaşamdan yoksun olmak gerekir, varlığın sinirsel yayılımından, sinirin bilinçli etkinliğinden yoksun olmak gerekir; ancak o zaman Duyu'nun ve Bilim'in, düşünmeyi, iliklerin sinirsel canlılığında ne ölçüde gizlediği anlaşılır, zekâyâ ya da mutlak Zihinselliğe değer verenlerin ne denli yanıldıkları da. Her şeyin altında sinirin bu etkinliği var. Tüm bilince ve etin içinde aklın gizli yollarına egemen olan bir etkinlik bu.

Ama bu Et kuramında, daha doğrusu Varlık kuramında ben neyim? Ben, yaşamını yitirmiş olan ve tüm araçlarla onu yerine geri getirmeye çalışan bir insanım. Ben, bir bakıma, kendi yaşam gücümün kıskırtıcısıyım; yaşam gücü, bana, bilinçten daha gereklidir; çünkü öbür insanlar için yalnızca bir insan olma aracı sayılan şey, benim için Akıl'dır.

Bilincimin cehenneminde giriştiğim bu arama sırasında, patlamalar duyduğumu sandım, sanki görünmez taşlar çarpışmış ya da alevler birdenbire taşlaşmıştı. Alevler duyarsız, ama bir mucize sonunda yaşam dolu gerçeklere dönüşeceklerdi.

Ama ölü taşlarla döşeli bu yol üzerinde, ağır ağır yürümek gerek; hele sözcüklerin *bilinci*'ni yitirmiş bir kişi, böyle yürümeli. Yitirilen bu bilinç, tanımını olanaksız bir bilimdir ve ağır ağır bastırılınca patlar, belirir. Ona sahip olan, onu bilmez. Ama Melekler de bilmezler, çünkü gerçek bir bilinç (bilme)

karanlıktır. Aydınlık olan Akıl, maddeyle ilgilidir. Aklın, belirli bir anda aydınlık oluşunu vurguluyorum.

Ama beni, Varlığın metafiziğiyle ve Yaşamın kesin bilgisiyle donatacak olan, etin duyarlılığıdır; onu aramam gerek.

Benim gözümde, Et'ten sözetmek, her şeyden önce, tüyler ürpertici bir korkudan sözetmektir; çıplak bir ettir bu, görüntüsünün zihinsel açıdan yoğunluğuyla ve bunun duyularda, yani duyumsamada ortaya çıkan sonuçlarıyla, katıksız bir et.

Duyumsama demek, içedoğuş demektir, yani dolaysız bilme (bilinç); ters yönde, içeriden gelen bilgi akışı. Etin bir akli vardır, yıldırım gibi hızlı bir akıl. Yine de etin bu sarsıntısı, aklın yüce özünü andırmaktadır.

Bunun yanında, et demek, duyarlılık demektir. Duyarlılık, yani benimseme; ama içimdeki acının tam, gizli, derin, mutlak benimsenmesi ve buna bağlı olarak da bu acının yalıtılmış, benzersiz bilgisi (bilinci).

SİNİRÖLÇER

Oyuncu, kristallerin ortasında görünür gibidir.
Aşamalı esinlenme.
Edebiyata fazla geçit vermemek gerek.

Uykuda sinirler, gerili dururtar bacakların uzunluğunca.

Uykuyu, inancın yerinden oynaması yarattı; sıkıştırma, güçsüzleşip gevşiyor, akıldışılık ise ayaklarımın basıyordu.

Benliğin köşesinde büyük bir sarsıntıya tutulmak, gerçek dünyanın parçalarına karşı gerçekdışının aydınlık bölgesinde.

Sanki sürekli alçalıyor gerçekliğin normal düzeyi.

Hangi derecede olursa olsun, otomatiklikten arınma noktasını bilinç dışından belirleme konusunda tam bir yetersizlik.

Güçlük, insanın kendi yerini bulmasında, ve benliğiyle yeniden iletişim kurmasındadır. Önemli olan, her şeyin yumak yumak çökmesi, tüm bu akıl mücevherlerinin yığınlaşmasıdır, kesin olarak belirlenecek bir noktada.

İşte, düşünme yetisi konusunda düşündüklerini:

KESİNLİKLE, ESİN VARDIR.

Gerçekliğin yeniden, ama değiştirilmiş, dönüştürülmüş olarak —peki nasıl??— bulunacağı fosforlu bir nokta vardır, şeylerin büyüğü biçimde kullanılacağı bir nokta. Hem ben, zihinsel havataşlarının varlığına, bireysel evrendoğumlarının gerçekleşeceğine inanıyorum.

Sallantılı duyarlık ne demektir, bilmelisiniz. dehşet verici bir canlılık bu, ikiye parçalanmış; moleküllerin birlikteliğini sağlayan aşama, ama varlığın artık ulaşamadığı bir aşama; insanın dehşet içinde yere serildiği bir durum.

A Ğ A Ç

Bu ağaç ve hışırtıları
karanlık ormanı çağrılarının,
çığlıklarının,
yiyor gecenin karanlık yüreğini.

Sirke ve süt, gök, deniz,
gökkubbedeki yoğun kütle,
hepsi katılır gizlice bu titreyişe,
karanlığın yoğun yüreğindeki titreyişe.

Çatlarken yürek; ikiye bölünerek
göğe fışkırırken kaskatı yıldız;
yarılırken duru gök
seslenişiyse güneşin;
aynı gürültüdür yaptığı, aynı gürültü,
geceyle ve ağaçla, ortasında rüzgârın.

SES CAMLARI

Yıldızların fır döndüğü ses camları,
kafaların piştiği camlar,
utanmazlıkla dolup taşan gök
parçalar yutar çıplaklığını yıldızların.

Tuhaf, ateşli bir süt
köpürür dibinde gökkubbenin;
bir salyangoz tırmanır, bozar
dinginliğini bulutların.

Zevkler ve azgınlıklar, tüm gökyüzü
fırlatır üstümüze bir bulut gibi
amansız kasırgasını
sel gibi utanmazlığın.

ÖLDÜREN KAN

GENÇ ADAM

Seni seviyorum, herşey çok güzel.

GENÇ KIZ (titreyen bir sesle).

Beni seviyorsun, herşey çok güzel.

GENÇ ADAM (daha alçak bir sesle).

Seni seviyorum, herşey çok güzel.

GENÇ KIZ (erkeğinkinden daha alçak bir sesle).

Beni seviyorsun, herşey çok güzel.

GENÇ ADAM (ansızın kızıdan uzaklaşır).

Seni seviyorum.

(Sessizlik).

Yanıma gel.

GENÇ KIZ (oyun oynar gibi, erkeğin yanına gelir).

Geldim.

GENÇ ADAM (coşkulu, tiz bir sesle).

Seni seviyorum, görkenliyim, ılık içindeyim, eksiksizim, arınmışım.

GENÇ KIZ (aynı tiz sesle).

Seviyoruz birbirimizi.

GENÇ ADAM

Yoğunlaşıyoruz. Ah, ne kadar iyi yaratılmış bu dünya.

(Susarlar. Rürgârla dönen çok büyük bir çar-kın gürültüsünü andıran bir ses duyulur. Bir fırtına, kızla adamı birbirinden ayırır.

Tam o anda ortaya iki yıldız çıkar ve birbiriyle çarpışır. Yukarıdan, canlı bedenlerden koptukları anlaşılan bacaklar, ayaklar, eller, saçlar, yüzlerle birlikte sütunlar, kilise kapıları, tapınaklar, imbikler düşmektedir; gittikçe daha yavaş, bir boşluktan düşercesine. Bunlardan sonra, teker teker üç tane akrep, sonra bir kurbağa, ardından bir bokböceği, insana tiksinti vererek ağır ağır, yere düşerler.)

GENÇ ADAM (alabildiğine bağırarak).

Gökyüzü delirdi.

(Gökyüzüne bakar.)

Kaçalım çabuk.

(Önünde duran genç kızı itekler.

Bir Orta Çağ Şövalyesi, kocaman zırhlara bürünmüş, girer. Arkasından, bir sütanne, iki eliyle göğsünü kavramış, gelmektedir; aşırı dolgun göğüslerinden dolayı güçlükle soluk alır.)

ŞÖVALYE

Memelerini suraya bırak da bana kâğıtlarımı ver.

SÜTANNE (tiz bir çığlık koparır.)

Ah! Ah! Ah!

ŞÖVALYE

Pis yaratık aklını neye taktın gene?

SÜTANNE

Kızımız; işte, o adamın yanında.

ŞÖVALYE

Kes sesini. Kız falan görmüyorum ben.

SÜTANNE

Size söylüyorum; onlar, birbirleriyle yatıyorlar.

ŞÖVALYE

Yatarlarsa yatsınlar. Bana ne?

SÜTANNE

Ahlâksız.

ŞÖVALYE

Çaça.

SÜTANNE (göğüsleri kadar şişkin olan ceplerine ellerini sokarak.)

Pezevenk.

(Kağıtları hızla Şövalyeye atar).

ŞÖVALYE

Bırak da yemek yiyeyim.

(Sütanne kaçar.

Şövalye ayağa kalkar. Kâğıtları açarak içlerinden iri gravyer peynirleri çıkarır.

Birden öksürür, tıkanır.)

ŞÖVALYE (ağız doludur).

Ham. Hum. Göster bana göğüslerini. Göster bana göğüslerini. Nereye kaçtı bu kız?

(Koşarak çıkar.

Genç adam girer.)

GENÇ ADAM

Gördüm, bildim, anladım. İşte halk meydanı, papaz, ayakkabıcı, seyyar satıcı, kilise eşiği, genel-evin kırmızı feneri, adaletin terazisi. Bu kadarı bana yeter.

(Bir papaz, ayakkabıcı, kilise yöneticisi, genel-ev işleten bir kadın, bir yargıç, sokak satıcısı, girerler.)

GENÇ ADAM

Onu yitirdim. Kavuşturun beni ona.

HEPSİ (farklı bir ses tonuyla)

Kime, kime, kime, kime.

GENÇ ADAM

Kadınma.

KİLİSE YÖNETİCİSİ (oldukça büyük göbekli).

Kadın ki, soytarındır senin.

GENÇ ADAM

Soytarı! Bu, senin kadının olabilir ancak!

KİLİSE YÖNETİCİSİ (alına vurarak).

Belki de öyledir.

(Koşarak çıkar.

Papaz, ötekilerden ayrılarak yaklaşır ve kolunu genç adamın boynuna dolar).

PAPAZ ((günah çıkarma hücrelerinden konuşur gibi)).

O'nun bedeninin hangi yanındır, sizi böyle çeken?

GENÇ ADAM

Tanrı olan yanı.

(Papaz, bu yanıtta bozulmuştur).

PAPAZ (kilise kavasları gibi konuşmaya başlamıştır).

Ama böyle bir şey artık olamaz. Kulağımız böyle şeyler duymuyor. Bunu yanardağlara, depremlere sormak gerek. Bizler, günah çıkarma hücrelerinde insanların pislikleriyle beslenmekteyiz. Yaşam budur işte.

GENÇ ADAM (iyice şaşırmış).

İşte, yaşam bu!

Sonra herkes defolup gidiyor.

PAPAZ (kilise kavaslarının ağzıyla).

Evet, öyle.

(O anda, gece iner. Yer sarsıntısı başlar. Gök-gürültüsü, gittikçe artmaktadır. Zikzak biçiminde şimşekler çakar. Şimşeklerin aydınlığında; bütün kişilerin koştuğu görülür. Birbirlerine çarpıp yere düşmekte, ama kalkıp deliler gibi koşuşturmakta-dırlar.)

(Birdenbire, çok büyük bir el, genelev işleticisi olan kadının saçlarını yakalar. Kadının saçları alev alev yanarken çoğalmaktadır).

DEV BİR SES

Dişi köpek, bak da gör bedenini!

(Kadının bedeni, gittikçe saydamlaşan bluzunun ve etekliğinin altından, çıplak ve iğrenç görünür).

GENELEV İŞLETMECİSİ KADIN

Bırak beni, Tanrı.

(Tanrının bileğini ısırır. Büyük bir kan fışkırtısı, sahneyi deler. Çok büyük bir şimşegın aydınlığında, istavroz çıkaran papaz görülür.

Gündüz olup ortalık aydınlandığında, bütün kişiler ölmüşlerdir. Ölüler, her yeri kaplamıştır. Yaşayan iki kişi kalmıştır. Genç adamla, gözleri kapalı olan genelev işleticisi kadın.

Kadın, genç adamın kollarına düşer).

GENELEV İŞLETİCİSİ KADIN

(Sanki, sevişme sırasındaki kasılmalarından sonra rahatlamış durumdadır ve içini çeker).

Anlatın bana, bütün bunlar nasıl başınıza geldi?

(Genç adam, başını elleri arasına alır. Sütanne girer; genç kızı paket gibi kolunun altında taşımaktadır. Genç kız ölmüştür. Sütannenin yere düşürdüğü kız, orada ezilerek peksimet gibi yamyassı olur.

Sütannenin artık memeleri yoktur; göğsü dümdüzdür.

Birden Şövalye, Sütannenin üzerine atılarak onu kuvvetle sarsar).

ŞÖVALYE (ürkütücü bir sesle).

Onları nereye sakladın? Peynirimi bul bana.

SÜTANNE (utanmasızca).

İşte burada.

(Eteklerini kaldırır.

Genç adam, koşmak isterse de, olduğu yerde donup kalır; taş bir kukla gibi).

GENÇ ADAM (Havaya asılı gibidir. Sanki karından konuşmaktadır).

Dokunmayın anneye.

ŞÖVALYE

Kahrolasınca.

(Korkuyla yüzünü kapatır.

Sütannenin eteklerinin altından binlerce akrep çıkmakta ve onun şiş ve çatlak, donuk, güneş gibi balkıyan cinsel organından akrepler üremektedir.

(Genç adamla genelev işleticisi kadın kaçarlar).

GENÇ KIZ (şaşkın, ayağa kalkar).

Kızoğlankız! Böyle birini arayıp duruyordu, benim sevgilim.

(PERDE)

SIRTIMDAKİ BIÇAK YARASI ⁽¹⁾

Şu sırada dünyayı ele geçirmek isteyenler, var-güçleriyle çalışıyorlar. Belirli mezheplerce sürdürülen bu akıl almaz savaşa ben, yakından tanık oldum; hemen hemen otuz yıldır da bu savaşın uzaktan tanığıyım; yani 1915 yılının bir ilkyaz gününden bu yana. O gün, beni, iki mürit, Protestan kilisesinin önünde sırtımdan bıçaklamışlardı. On dokuz yaşındaydım. Madeleine Bulvarı'nın sonunda, eczanenin önünden geçiyordum ki kötülükleri yüzlerine vurmuş iki adamın çevremde gezindiklerini gördüm; görür görmez de bu adamların beni vuracakları, içime doğdu. İkisini de tanıımıyordum. İçlerinden biri bana gülümsedi, sanki şunu demek istiyordu: «Hayır, bizden korkmana gerek yok. Aradığımız sen değilsin.» Sonra yüzündeki anlam değişti; bana gülümseyen o yüz, bir hayvan maskesine dönüştü. Afalladım. Bu yüzün, o adamın olduğuna inanamıyordum Ama yüzünün buruşmakta, bozulmakta olduğunu da görüyordum. Sanki birdenbire şöyle mırıldanmaya başlamıştı: «Kimim ben, ne istiyorum? Bu adam benim düşmanım değil; onu tanıımıyorum, vurmayacağım.» Böylece çekip gitti. Ben de yoluma devam ede-

çektim ki arkamda havanın, yırtılıyormuşçasına sarsıldığını duyumsadım. Aklıma gelen, şu oldu : «Bir pezevenğin ruhudur, bu yırtılan.» Ama daha arkama dönmeden, bir bıçağın sırtımı yırttığını duydum; yüreğimin gerisine, omurgamın iki santim yakınına saplanmıştı. Arkamda bir beden yere düştüğünü duymama kalmadan, ben kendim yere devrildim, bir yandan da düşünüyordum son saatimin daha gelmediğini, kanımın akacağını, sonra duracağını. Bu düşünceyle yerden kalktım; korkunç acım, hafifliyordu. Yere serilmiş olan pezevenk, bana şöyle dedi: «Ben yapmadım. Dünyada hiçbir şey değmez seni vurmama. Seni tanıyorum, sen beni unuttuysan da; kim olduğunu biliyorum. Seni vurmamı istediler ama ben bundan kaçındım; gerçi bedenim, tümüyle kaçınamadı bundan, seni vurdu azıcık, çünkü birden denetimimi yitirmiştim; ama ruhum değildir seni vuran. Onu bedenimden kurtarmak için yere düştüm ben.» Adama dedim ki : «Beni vurmamı isteyen kim olduğunu biliyorum; bir melek o, sen değilsin. Bu çok eski bir öyküdür, tarihin derinliklerinden bu yana sürer gelir.» Anlattıkça kendimi buluyordum bu unutulmuş cinayet öyküsünde; İsa'nın bir samar oğlu haline getirildiği, Şeytanın da Tanrı'nın kutsayıcısı olduğu bu öyküde. Dedim ki: Bu öykü, bizi uzaklara götürüyor, daha bitmiş değil; beni Rodez sığınağına sürükleyen, bu serüvendir. Burada, dünyanın en katolik katedralinin karanlığında kendimi, gözlerden gönüllerden uzak hissediyordum.

yorum; gece gündüz, dinmeyen büyüğü dalgalarını
üzerime gönderen o dünyadan uzakta. Otuz yaşım-
dan beri, sırtımda bu bıçak yarasını taşıyorum; ya-
rayı tazeleyip duran bu bıçak, sulara gömüyor
adamı ki bedeniyle taşımakta yarasını, ruhuyla de-
ğil.

(1) Sanatçının Rodez'de yazdığı, 9 Ekim 1945 günlü mektup
Başlık, tarafımızdan konmuştur. — gev.